

Av. Erten CILGA

MESS Hukuk Müşaviri

İş Sağlığı ve Güvenliğinde Son Gelişmeler

İş sağlığı ve güvenliğine yönelik hizmetlerle ilgili olarak 4857 sayılı İş Kanunu'nda, kamuoyunda "İstihdam Paketi" olarak bilinen 5763 sayılı Kanun uyarınca 2008 yılında değişiklik yapılmış ve İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri başlıklı 81. madde ile bu husus yeniden düzenlenmiştir. Bu değişiklik ile devamlı olarak en az elli işçi çalıştırılan işyerlerinde işverenlere; alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi, işçilerin ilk yardım ve acil tedavi ile koruyucu sağlık ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla, işyerindeki işçi sayısı, işyerinin niteliği ve işin tehlike sınıf ve derecesine göre;

- İşyeri sağlık ve güvenlik birimi oluşturmak,
 - Bir veya birden fazla işyeri hekimi ile birlikte diğer sağlık personelinin görevlendirmek,
 - Sanayiden sayılan işlerde iş güvenliği uzmanı olan bir veya birden fazla mühendis veya teknik elemanı görevlendirmek
- yükümlülüğü getirilmiştir. Aynı maddeyle bu

yükümlülüklerin tamamının veya bir kısmının, işyeri bünyesinde çalıştırılan ve bu maddeye dayanılarak çıkarılacak yönetmelikte belirtilecek vasıflara sahip personel ile yerine getirebilmesine imkân tanınmıştır. Ayrıca söz konusu yükümlülüğün, işletme dışında kurulu ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alarak da yerine getirebileceği ve bu şekilde hizmet alınmasının işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmayacağı hususu da düzenlenmiştir.

Söz konusu maddeye göre işyeri sağlık ve güvenlik biriminde görevlendirilecek işyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları ve işverence görevlendirilecek diğer personelin nitelikleri, sayısı, işe alınmaları, görev, yetki ve sorumlulukları, çalışma şartları, eğitimleri ve belgelenmeleri, görevlerini nasıl yürütecekleri, işyerinde kurulacak sağlık ve güvenlik birimleri ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin nitelikleri, ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alınmasına ilişkin hususlar ile bu birimlerde bulunması gereken personel, araç, gereç ve teçhizat, görevlendirilecek personelin eğitim

ve niteliklerinin ise Sağlık Bakanlığı, Türk Tabipleri Birliği ve Türk Mimar Mühendis Odaları Birliğinin görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği belirlenmiştir.

Bu doğrultuda hazırlanan “İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik” 15 Ağustos 2009 tarih ve 27320 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu Yönetmelik ile İş Kanunu’nun 81. maddesinde belirtilen konulara ilişkin usul ve esaslar düzenlenirken aynı zamanda işyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının eğitimlerinin, kuruluş kanunlarında işyeri hekimliği ve iş güvenliği uzmanlığı eğitimlerini verme yetkisi bulunan kurum ve kuruluşlar, üniversiteler ve Genel Müdürlükçe yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından düzenleneceği de hüküm altına alınmıştır.

lerin düzenlenmesi” başlıklı 40. maddesindeki “... veya özel hukuk kişileri” ibaresinin ve bu maddeye göre izin verilen eğitim kurumlarının belge işlemlerinin iptali için açtığı davada Danıştay, bu talebe uygun olarak yürütmeyi durdurma kararı vermiştir. Danıştay’ın bu kararı üzerine MEV de, iş güvenliği uzmanlığı eğitimlerini durdurmuştur.

Bu durum, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlığı eğitimlerini veren eğitim kurumu olarak yetkilendirilmek için istenilen bina donanım ve şartlarını ve tüm belgeleri hazırlayarak önemli harcamalar yapan tüm özel hukuk tüzel kişileri ve MEV açısından olduğu kadar, bu kurumlarda yapılan eğitimleri bitiren çok sayıda katılımcı açısından da sıkıntılı bir süreci beraberinde getirmiştir. Bu süreci takiben İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü’nün internet sitesinde, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının eğitim, sınav, belgelendirme ve görevlendirmeleri ile ortak sağlık ve güvenlik birimleri ve eğitim

Yalnızca Kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren şirketlerce kurulan ve işletilen müesseseler Bakanlıkça yetkilendirilmiş eğitim kurumları olacaktır.

Bu hüküm doğrultusunda işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı eğitimlerini yürütmek üzere çeşitli kurum ve kuruluşlar bu eğitimleri vermek için Bakanlık İSG Müdürlüğü’nden yetki almıştır. Sendikamız MESS’in kurucusu olduğu MESS Eğitim Vakfı (MEV) da bahsi geçen Yönetmelik hükümleri ile istenilen bina donanım ve şartları ile diğer bilgi ve belgeleri tamamlayarak, başvurusunu yapmış ve 4 şubesi ile eğitim kurumu olarak yetkilendirilmiştir. Böylece MEV, 4 şubesi ile iş güvenliği uzmanlığı eğitimlerini 1 Mart 2010 tarihi itibarıyla vermeye başlamıştır. MEV’in iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yetkinliği ve tecrübesini değerlendirerek yaptığı iş güvenliği uzmanlığı eğitimlerine çok sayıda kişi eğitim almak amacıyla başvurmuş, bu kişilerin eğitimleri başarı ile tamamlanmış ve katılımcılar Bakanlıkça yapılacak sınava hazır hale getirilmişlerdir. Ancak çok geçmeden Türk Tabipleri Birliği’nin Yönetmeliğin “Eğitim-

kurumlarının yetkilendirilmesine yönelik iş ve işlemlerin durdurulduğu açıklanmıştır. Bu durum hem yetkilendirilen eğitim kurumlarının, hem bu kurumlardan eğitim alan kişilerin hem de bu kişilerin birçoğunun çalıştığı işyerlerinin -çalışanlarını eğitime göndermeleri nedeniyle iş, zaman ve para açısından- mağduriyetine yol açmıştır.

Ortaya çıkan bu belirsizlik devam ederken, 1 Ağustos 2010 tarih ve 27659 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6009 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 4857 sayılı İş Kanunu’nun 2. maddesine üçüncü fıkrasından sonra gelmek üzere yeni bir fıkra eklenmiştir. Bu fıkra ile işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı, ortak sağlık ve güvenlik birimi ile eğitim kurumlarının tanımı -Danıştay’ın kararlarına uyum açısından- İş Kanunu’nun içinde yer almıştır.

Buna göre İş Kanunu'nun uygulanması bakımından;

- İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde görev yapmak üzere Bakanlıkça belgelendirilmiş hekimler işyeri hekimi;

- İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde görev yapmak üzere Bakanlıkça belgelendirilmiş mühendis, mimar ve teknik elemanlar iş güvenliği uzmanı,

- İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini vermek üzere, gerekli donanım ve personele sahip olan ve Bakanlıkça yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşları ile Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren şirketlerce kurulan ve işletilen müesseseler ortak sağlık ve güvenlik birimi,

- İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde görev yapacak işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının eğitimlerini vermek üzere Bakanlıkça yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren şirketlerce kurulan ve işletilen müesseseler ise eğitim kurumu, olarak belirlenmiştir.

Aynı Kanun ile İş Kanunu'nun 81. maddesinin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılarak ikinci fıkradan sonra gelmek üzere iki yeni fıkra eklenmiştir.

Bu fıkraların ilkinde; işyeri sağlık ve güvenlik birimleri ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin nitelikleri, ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alınmasına ilişkin hususlar, bu birimlerde bulunması gereken araç, gereç ve teçhizat ile görevlendirilecek işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin nitelikleri, sayısı, işe alınmaları, görev, yetki ve sorumlulukları, çalışma şartları, görevlerini nasıl yürütecekleri, eğitimleri ve belgelendirilmeleri ile eğitim kurumlarının yetkilendirilmeleri, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı eğitim programlarının ve bu programlarda görev alacak eğiticilerin niteliklerinin belirlenmesi ve belgelendirilmeleri ile eğitimlerin sonunda yapılacak sınavlar ilgili tarafların görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği açıklanmaktadır.

Diğer fıkroda ise; işyeri hekimlerinin, işye-

ri sağlık ve güvenlik birimleri ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinde görevlendirilmeleri ve hizmet verilen işyerlerinde çalışan işçilerle sınırlı olmak üzere görevlerini yerine getirmeleri hususunda diğer kanunların kısıtlayıcı hükümleri uygulanmayacağı düzenlenmektedir.

Böylece İş Kanunu'nun 2. maddesinin 2. fıkrasından sonra gelmek üzere eklenen fıkrayla; iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde görev yapacak işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının eğitimlerini vermek üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş eğitim kurumlarının yalnızca kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren şirketlerce kurulan ve işletilen müesseselerce kurulabileceği hükme bağlanmıştır.

Aynı şekilde ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin de yalnızca kamu kurum ve kuruluşları ile Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren şirketlerce kurulan ve işletilen müesseselerce kurulabileceğine yönelik düzenleme de getirilmiştir.

Bu Kanun değişikliği ile ortak sağlık ve güvenlik birimleri ile eğitim kurumlarının sendikalar ile sendikaların kurduğu eğitim vakıfları tarafından kurulması imkânı ortadan kalkmış bulunmaktadır. Sendikaların ve vakıfların eğitim kurumu oluşturmalarının bu şekilde yasal engele maruz bırakılması daha önce Bakanlık İSG Müdürlüğü'nce verilen yetkiye dayanarak oluşturulan eğitim kurumlarının yaptığı yatırımların, zaman ve emeklerin boşa gitmesine neden olmuştur. Sendikamız tarafından kurulduğu 1986 yılından bu yana çalışma yaşamı ile endüstri ilişkileri alanında verdiği eğitimlerle yetkinliği herkes tarafından kabul edilen MESS Eğitim Vakfı'nın bu alandaki çalışmaları söz konusu değişiklik nedeniyle akim kalmıştır. Oysa olması gereken konuyla ilgili bilgi, tecrübe ve yetkinlikleri nedeniyle sendikaların ve eğitim vakıflarının, ortak sağlık ve güvenlik birimleri ile işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının eğitimleri için Bakanlıkça yetkilendirilmesine olanak sağlanmasıdır.

İş Kanunu'nda 1 Ağustos 2010 tarihinde yapılan bu değişikliği takiben 27 Kasım 2010 tarih ve 27768 sayılı Resmi Gazete'de konuyla ilgili üç yönetmelik yayımlanarak yürürlüğe girmiş-

İşyeri tehlike sınıfları kısa vadeli sigorta kolları prim tarifesi esas alınarak Bakanlıkça çıkarılacak bir tebliğ ile belirlenecektir.

tir. Bunlar sırasıyla İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği, İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik ve İşyeri Hekimlerinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik'tir. Daha önce tek bir Yönetmelikte (15 Ağustos 2009 tarihinde yayımlanan "İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik") düzenlenen hususlar artık bu üç ayrı Yönetmelik ile düzenlenmektedir ve önceki "İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik" İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu üç Yönetmelik ile getirilen yeni düzenlemeler aşağıdaki gibidir:

1. İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulacak işyeri sağlık ve güvenlik birimlerinin kuruluşu ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin belgelendirilmeleri, yetki belgelerinin iptali, görev, yetki ve sorumluluklarına dair usul ve esasları düzenleyen Yönetmelik 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında yer alan ve devamlı olarak en az elli işçi çalıştırılan işyerlerini kapsamaktadır.

Yönetmelik ile diğer sağlık personeli, iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi, işyeri sağlık ve güvenlik birimi (İSGB), ortak sağlık ve güvenlik birimi (OSGB), tehlike sınıfı yeniden tanımlanmış ve sorumlu müdür kavramı getirilmiştir. Yeni düzenlemede tehlike sınıfı iş sağlığı ve güvenliği açısından, yapılan işin özelliği, işin her safhasında kullanılan veya ortaya çıkan maddeler, iş ekipmanı, üretim yöntem ve şekilleri ile çalışma ortam ve şartlarıyla ilgili diğer hususlar dikkate alınarak az tehlikeli, tehlikeli ve çok tehlikeli olarak belirlenen ve işyerinin

yer aldığı tehlike sınıfını ifade etmektedir. Sorumlu müdür ise işyeri hekimliği veya iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip, OSGB'lerde tam süreli istihdam edilen ve bu birimlerin iş ve işlemlerinden Bakanlığa karşı sorumlu olan kişi olarak tanımlanmaktadır.

1.1. İşverenin yükümlülükleri: İşverenlerin, işyerlerinde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi, işçilerin ilk yardım ve acil tedavi ile koruyucu sağlık ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla; İSGB oluşturmakla, bu birimde bir veya birden fazla işyeri hekimi ile gereğinde diğer sağlık personelini görevlendirmekle ve sanayiden sayılan işyerinin yapıldığı işyerlerinde tehlike sınıfına uygun bir veya birden fazla iş güvenliği uzmanı görevlendirmekle yükümlü oldukları düzenlenmiştir.

İşverenin, bu yükümlülüklerinin tamamını veya bir kısmını, işyerinde Bakanlıkça belirlenen niteliklere sahip personel bulunmaması halinde, işletme dışında kurulu Bakanlıkça yetkilendirilen birimlerden hizmet alarak da yerine getirebilmesine imkan tanınmıştır.

Sağlık ve güvenlik hizmetlerini yürütmek üzere işyerinden personel görevlendirmek veya işletme dışında kurulu Bakanlıkça yetkilendirilen birimlerden hizmet almak suretiyle bu konudaki yetkilerini devreden işverenin ise iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerine ilişkin yükümlülüklerinin devam edeceği belirtilmiştir.

İşyeri hekimi veya iş güvenliği uzmanının; onaylı deftere iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin yazacağı tedbir ve önerilerin yerine getirilmesinden ve defterin imzalanması ile düzenli tutulmasından işveren veya işveren vekilinin sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Onaylı defterin; seri numaralı ve kendinden kopyalı olması ayrıca İSG Genel Müdürlüğünce, işyerinin bağlı olduğu Bakanlığın ilgili bölge müdürlüğünce veya noterce her sayfasının onaylanması gerekmektedir. Defterin aslının işverence, suretlerinin ise işyeri hekimi ve/veya iş güvenliği uzmanı tarafından muhafaza edilmesi ve bu defterin, istenmesi halinde, iş müfettişlerine gösterilmesi de zorunlu kılınmaktadır.

İşveren, işyerlerinde görevlendirilen işyeri

hekim ve iş güvenliği uzmanı ile hizmet alınan kurumların İş Kanunu'na göre geçerli yetki belgesine sahip olmalarından da sorumlu tutulmaktadır.

1.2. Hizmetin işçilere ücretsiz verilmesi: İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin ve eğitimlerinin işçilere mali yük getirmeyecek şekilde ve dinlenme süreleri dışında yapılması ve eğitimlerde geçen sürenin de çalışma süresinden sayılmayacağı hususu açıklanmıştır.

1.3. İşyeri sağlık ve güvenlik birimi (İSGB): En az bir işyeri hekimi ile gereğinde diğer sağlık personeli ve sanayiden sayılan işyeri yapıldığı işyerlerinde bunlara ilave olarak tehlike sınıfına uygun en az bir iş güvenliği uzmanından oluşan birim olarak tanımlanmaktadır.

İSGB'nin iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yürütülmesine ve çalışacak personel sayısına yetecek büyüklükte, kolay ulaşılabilir, tercihen giriş katta kurulması, bu birimlerde 12 metrekareden az olmamak üzere en az bir muayene ve ilkyardım odası ile sanayiden sayılan işyerlerinde sekiz metrekareden az olmamak üzere bir iş güvenliği uzmanı odasının bulunması esasları getirilmektedir.

1.4. Ortak sağlık ve güvenlik birimi (OSGB): OSGB'lerin kurulabilmesi ve hizmet sunabilmesi için tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan; en az bir işyeri hekimi, en az bir iş güvenliği uzmanı ve en az bir diğer sağlık personelinin istihdamı zorunlu kılınmaktadır.

OSGB'lerin iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini işyerinin tehlike sınıfı, sektörü ve işçi sayısına göre belirlenen sürelerden az olmamak kaydı ile yürüteceği, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin etkin yürütülmesi amacıyla, hizmet sunulan işyerine, aynı işyeri hekiminin, iş güvenliği uzmanının ve diğer sağlık personelinin hizmet vermesinin asıl olduğu ve OSGB'lerin yetki aldıkları adresin bulunduğu il sınırları dışında hizmet verebilmesi için o ilde şube açmalarının zorunlu olduğu düzenlenmektedir.

1.5. Görevlendirme belgesi ve sözleşme: İSGB'lerde işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı görevlendirilmesi durumunda bu kişilerle işveren arasında; OSGB'lerden hizmet alınması durumunda OSGB ile işveren arasında; OSGB'lerde çalışan işyeri hekimi, iş güvenliği

uzmanı ve diğer sağlık personeli ile OSGB arasında sözleşme imzalanması zorunlu hale getirilmiştir.

Sözleşme ve görevlendirme belgeleri üç nüsha olarak düzenlenecektir. Nüshalardan biri işverende, biri OSGB'de kalacak, diğer nüsha ise bildirimle ilgili diğer kanunlardan doğan yükümlülükler saklı kalmak kaydıyla beş işgünü içinde işveren veya OSGB'lerce Bakanlığa gönderilecektir. Sözleşmeler, Yönetmelik ekindeki örneklere uygun olarak düzenlenecektir. Gerekliliği şartları taşıması halinde elektronik ortamda gönderilen sözleşme veya görevlendirmeler üç işgünü içinde, diğerleri ise en geç on beş işgünü içinde Bakanlıkça onaylanacak ve sözleşme veya görevlendirilmeleri onaylanmayan işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanları Yönetmelikte belirtilen görevlerini yapamayacaklardır.

Sözleşmelerin feshi halinde de, durum hizmet alan tarafından beş işgünü içinde Bakanlığa bildirilecektir. Görevlendirme zorunluluğu bulunanların yerine otuz gün içerisinde aranan niteliklere sahip personel görevlendirilmesi ve Genel Müdürlüğe bildirilmesi de zorunlu kılınmıştır.

Ayrıca işyerinin çalışanı olan iş güvenliği uzmanı varsa bu kişiye, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalarını yaptığı süre içinde başka bir görev verilmemesi gerekmektedir.

1.6. İşbirliği ve koordinasyon: İSGB ve OSGB personeli, görevlerinin yürütümünde ve iş sağlığı ve güvenliği mevzuatında öngörülen tedbirlerin uygulanmasında, kendi aralarında işbirliği ve koordinasyon içinde çalışmalarını gerçekleştirmektedir.

İşletme içinden veya dışından iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde görevlendirilenler arasında koordinasyon ise işveren tarafından sağlanmalıdır.

1.7. Yıllık çalışma planı: İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri ile ilgili yıllık çalışma planının İSGB veya hizmet alınan işletme dışında kurulu Bakanlıkça yetkilendirilen birimler tarafından hazırlanıp işverene sunulması ve onaylanan planın işyerinde ilan edilerek bir nüshasının işverence muhafaza edilmesi esasları getirilmiştir.

1.8. Yıllık değerlendirme raporu: İSGB ve

OSGB'lerin, çalışma ortamının gözetimi ve sağlık gözetimi ile ilgili çalışmaları kaydetmesi, Yönetmelik ekindeki örneğe uygun yıllık değerlendirme raporu hazırlayarak işverene, bulunması halinde iş sağlığı ve güvenliği kuruluna hem yazılı hem de elektronik ortamda Bakanlığa göndermesi zorunlu kılınmıştır.

1.9. Tehlike sınıfları: İşyeri tehlike sınıfları 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 83. maddesine göre belirlenen kısa vadeli sigorta kolları prim tarifesi esas alınarak Bakanlıkça çıkarılacak bir tebliğ ile belirlenecektir. Bilindiği üzere bu tarife 29 Eylül 2008 tarih ve 27012 (2. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı'nın eki olarak yayımlanmış ve 1 Ekim 2008 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Kısa vadeli prim kolları tarifesinin ekinde yer alan listede işkolları oniki tehlike sınıfına ayrılmıştır. Bu kapsamda bu tarifenin esas alınarak düzenlenecek tebliğle ilgili sosyal tarafların görüşlerinin dikkate alınmasının yarar ve gereği bulunmaktadır.

1.10. Mevcut belgeler: 16 Aralık 2003 tarihinden önce verilen işyeri hekimliği belgeleri ile Bakanlıkça verilen işyeri hekimliği belgeleri ve 15 Ağustos 2009 tarihinden sonra Bakanlıkça verilen iş güvenliği uzmanlığı belgeleri ile işyeri hekimliği ve iş güvenliği uzmanlığı eğitici belgeleri geçerli sayılmaktadır.

Yönetmelikte 15 Ağustos 2009 tarihinden önce iş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanlardan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Başkanlığı'nca verilen eğitim sonrasında iş güvenliği uzmanlığı sertifikası alanlardan, Bakanlıkça belirlenecek ilave yüz saatlik iş güvenliği uzmanlığı eğitimini tamamlayarak yapılacak sınavda başarılı olanlara ise mevcut düzenlemeler esas alınarak iş güvenliği uzmanlığı belgesi verileceğine ilişkin düzenleme bulunmaktadır.

Bu düzenleme ile 4857 sayılı İş Kanunu'nun yürürlüğe girmesini takiben 20 Ocak 2004 tarihinde yayımlanan İş Güvenliği ile Görevli Mühendis veya Teknik Elemanların Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" hükümleri doğrultusunda ÇASGEM tarafından düzenlenen eğitime katılıp sınavında başarılı olan ve işyerlerinde şu

anda bu belgeleriyle çalışan B ve C sınıfı sertifika sahibi iş güvenliği uzmanlarına ilave 100 saatlik eğitime katılma ve yapılacak sınavda başarılı olma şartıyla iş güvenliği uzmanlığı belgesi verileceği belirtilmektedir. Ancak bu düzenleme, yukarıda belirtilen üç yönetmelikten ikincisi olan "İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik" in Geçici 3. maddesinde yer alan ve "Belge alma tarihine göre vize süresi dolmuş olan iş güvenliği uzmanlarının belgeleri bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren altı ay süreyle geçerlidir. Bu sürenin sonunda yenileme eğitimini tamamlayanların yetki belgelerinin geçerliliği söz konusu eğitimi alana kadar askıya alınır." düzenlemesi ile çelişmektedir. Bahsi geçen B ve C sınıfı sertifika sahibi iş güvenliği uzmanları 100 saatlik ilave eğitim alıp sınava mı katılacaklar yoksa 30 saatlik yenileme eğitimi mi alacaklardır? Bu nitelikteki iş güvenliği uzmanları ve işyerinde bu kişileri istihdam eden işverenler açısından bu çelişkinin bir an önce giderilmesi gerekmektedir.

Bunun yanı sıra yeni Yönetmelikte, yukarıda bahsi geçen 20 Ocak 2004 tarihinde yayımlanan "İş Güvenliği ile Görevli Mühendis veya teknik Elemanların Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" in "Sertifika sınıfları" başlıklı 8. maddesine göre A sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sertifikasını maddede belirtilen koşulları taşıdığı için eğitim ve sınava katılmadan alanlarla, ÇASGEM tarafından düzenlenen eğitime katılmadan yapılan sınavda başarılı olarak alan iş güvenliği uzmanları ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu kişilerin açısından oluşan belirsizliğin ortadan kaldırılmasına yönelik düzenlemenin yapılması ihtiyacı bulunmaktadır.

1.11. Eğitimi tamamlayanlar: Yeni Yönetmeliklerin yayımlanmasıyla yürürlükten kaldırılan 15 Ağustos 2009 tarihli "İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik" kapsamında yetkilendirilmiş eğitim kurumlarınca düzenlenen eğitimleri tamamlayanlar ise bu Yönetmelik kapsamında yer alan eğitimleri tamamlamış sayılmaktadırlar. Bu kişiler böylece düzenlene-

cek sınavlara katılmaya hak kazanmışlardır. Bu düzenleme ile Danıştay tarafından verilen yürütmeyi durdurma kararı sonrasında eğitim veremeyen MEV dahil yetkili eğitim kurumu olan özel hukuk tüzel kişilerinin eğitimlerini tamamlayanlar ilki 25 Aralık 2010 tarihinde yapılacak olan sınava katılabileceklerdir.

2. İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde görevli iş güvenliği uzmanlarının nitelikleri, eğitimleri ve belgelendirilmeleri ile görev, yetki ve sorumluluklarına dair usul ve esasları düzenleyen “İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik”, İş Kanunu kapsamında yer alan ve sanayiden sayılan işlerin yapıldığı ve devamlı olarak en az elli işçi çalıştırılan işyerleri ile eğitim kurumlarını içermektedir.

Yönetmelik ile eğitimcilerin eğitimi belgesi, eğitim kurumu, iş güvenliği uzmanı, sorumlu müdür, teknik elemanın tanımları yapılmıştır. Buna göre iş güvenliği uzmanı, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde görevlendirilmek üzere Bakanlıkça belgelendirilmiş mühendis, mimar veya teknik elemanı; teknik eleman ise teknik öğretmenler ile üniversitelerin fen veya fen-edebiyat fakültelerinin fizik veya kimya bölümleri veya iş sağlığı ve güvenliği programı mezunlarını ifade etmektedir. Eğitim kurumu ise, iş güvenliği uzmanlarının eğitimlerini vermek üzere, gerekli donanım ve personele sahip olan ve Bakanlıkça yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren şirketlerce kurulan ve işletilen müesseseler olarak tanımlanmaktadır.

2.1. İş güvenliği uzmanlarının nitelikleri ve görevlendirilmeleri: İşverence iş güvenliği uzmanı olarak görevlendirilecekler, söz konusu Yönetmeliğe göre geçerli iş güvenliği uzmanı belgesine sahip olmak zorundadırlar. Belgeler daha önceki Yönetmelikte olduğu gibi A, B ve C sınıfı olarak üç sınıfta toplanmaktadır.

İş güvenliği uzmanlarından; C sınıfı belge-

ye sahip olanların az tehlikeli sınıfta, B sınıfı belgeye sahip olanların az tehlikeli ve tehlikeli sınıflarda, A sınıfı belgeye sahip olanlar ise bütün tehlike sınıflarında yer alan işyerlerinde çalışabilecekleri düzenlenmektedir.

Birden fazla iş güvenliği uzmanının görevlendirilmesinin gerektiği işyerlerinde, en az bir iş güvenliği uzmanının işyerinin tehlike sınıfına uygun belgeye sahip olması yeterli kabul edilmektedir.

• A sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesi:

1. B sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesiyle en az dört yıl fiilen görev yaptığını iş güvenliği uzmanlığı sözleşmesi ile belgeleyen ve A sınıfı iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılarak yapılacak A sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olan mühendis, mimar veya teknik elemanlara,

2. İş sağlığı ve güvenliği alanında en az beş yıl teftiş yapmış mühendis, mimar veya teknik eleman olan iş müfettişleri, en az beş yıl uzman olarak çalışmış Bakanlık iş sağlığı ve güvenliği uzmanları, iş sağlığı ve güvenliği veya iş güvenliği doktorası yapmış olan mühendis, mimar veya teknik elemanlar ile Genel Müdürlük ve bağlı birimlerinde mühendis, mimar veya teknik eleman olarak en az on yıl görev yapmış olanlardan A sınıfı iş güvenliği uzmanlığı için yapılacak sınavda başarılı olanlara

Bakanlıkça verilecektir.

• B sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesi:

1. C sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesiyle en az üç yıl fiilen görev yaptığını iş güvenliği uzmanlığı sözleşmesi ile belgeleyen ve B sınıfı iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılarak yapılacak B sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olan mühendis, mimar veya teknik elemanlara,

2. İş sağlığı ve güvenliği veya iş güvenliği yüksek lisansı yapmış olan mühendis, mimar veya teknik elemanlardan B sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olanlara

Bakanlıkça verilecektir.

• C sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesi:

C sınıfı iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılarak yapılacak C sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olan mühendis, mimar veya teknik elemanlara Bakanlıkça verilecektir.

Ayrıca yurtdışından alınan iş güvenliği uzmanlığı veya eşdeğer belgeye sahip olan mühendis, mimar veya teknik elemanlar açısından da Yönetmelik ile yeni bir düzenleme getirilmektedir. Buna göre;

➔ Sahip olduğu belge ile en az yedi yıl çalıştığını belgeleyenlerden A sınıfı iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılarak yapılacak A sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olanlara A sınıfı,

➔ Sahip olduğu belge ile en az üç yıl çalıştığını belgeleyenlerden B sınıfı iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılarak yapılacak B sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olanlara B sınıfı ve

➔ Sahip olduğu belge ile müracaat ederek yapılacak C sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olanlara C sınıfı (Bu durumdaki kişilere sadece bir kez doğrudan sınava girme hakkı tanınmaktadır.) iş güvenliği uzmanlığı belgesi Bakanlıkça verilecektir.

2.2. İş güvenliği uzmanının görevleri: İşyerinde yapılan çalışmalar ve yapılacak değişikliklerle ilgili olarak tasarım, makine ve diğer teçhizatın durumu, bakımı, seçimi ve kullanılan maddeler de dâhil olmak üzere işin planlanması, organizasyonu ve uygulanması, kişisel koruyucu donanımların seçimi, temini, kullanımını, bakımı, muhafazası ve test edilmesi konularının, iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına ve genel iş güvenliği kurallarına uygun olarak sürdürülmesini sağlamak için işverene tavsiyelerde bulunmak şeklinde belirlenen rehberlik ve danışmanlık görevleri bulunmaktadır.

Risk değerlendirmesinin yapılmasını sağlamak; gerekli çalışmaları planlayarak alınacak sağlık ve güvenlik önlemleri konusunda işverene önerilerde bulunmak ve takibini yapmakla da görevli kılınmaktadır. Ayrıca, çalışma ortamının gözetimini yapmak, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden yapılması gereken

periyodik bakım, kontrol ve ölçümleri planlamak ve uygulanmasını kontrol etmekle görevlidirler.

Bunların yanı sıra işyerinde kaza, yangın veya patlamaların önlenmesi için mevzuata uygun çalışmalar yapmak ve uygulamaları takip etmek; doğal afet, kaza, yangın veya patlama gibi durumlar için acil durum planlarının hazırlanmasını sağlamak, periyodik olarak eğitimleri ve tatbikatları yaptırmak, acil durum planı doğrultusunda hareket edilmesini sağlamakla yükümlüdürler. Eğitim, bilgilendirme ve ilgili birimlerle işbirliği de görevleri arasında bulunmaktadır.

2.3. İş güvenliği uzmanlarının yetkileri: İşyeri bina ve eklentilerinde, çalışma metot ve şekillerinde veya iş ekipmanında çalışanlar açısından yakın ve hayati tehlike oluşturan bir husus tespit ettiğinde işverene bildirmek, gerekli tedbirler işveren tarafından alınmadığı takdirde durumu Bakanlığa rapor etmek, işyerinde belirlendiği yakın ve hayati tehlike oluşturan bir hususun acil müdahale gerektirmesi halinde işveren veya işveren vekilinin onayını almak kaydıyla geçici olarak işi durdurmak, görevi gereği işyerinin bütün bölümlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda inceleme ve araştırma yapmak, gerekli bilgi ve belgelere ulaşmak ve çalışanlarla görüşmek, görevinin gerektirdiği konularda işverenin bilgisi dahilinde ilgili kurum ve kuruluşlarla iletişime geçmek ve işyerinin iç düzenlemelerine uygun olarak işbirliği yapmak iş güvenliği uzmanının yetkileri arasında sayılmaktadır.

Ayrıca, tam süreli iş sözleşmesi ile görevlendirilen iş güvenliği uzmanlarının, çalıştıkları işyeri ile ilgili mesleki gelişmelerini sağlamaya yönelik eğitim, seminer ve panel gibi organizasyonlara katılma hakkına sahip oldukları ve bu gibi organizasyonlarda geçen sürelerden bir yıl içerisinde toplam beş işgünü kadarının çalışma süresinden sayılacağı ile bu süreler sebebiyle iş güvenliği uzmanının ücretinden herhangi bir kesinti yapılamayacağı da düzenlenmektedir.

2.4. İş güvenliği uzmanlarının yükümlülükleri: İş güvenliği uzmanı, görevlendirildiği işyerinde yapılan çalışmalara ilişkin tespit ve tavsiyelerini onaylı deftere yazmak ve işyeri hekimi

ile beraber suretlerini saklamak zorundadır. İş yerinde yapılan denetimlerde, bu zorunluluğu yerine getirmediğinin tespiti halinde; iş güvenliği uzmanı Bakanlıkça yazılı olarak uyarılacağı; uyarı gerektiren durumun tekrarı halinde ise iş güvenliği uzmanlığı belgesinin geçerliliğinin bir yıl süreyle askıya alınacağı düzenlenmektedir. Belgesinin geçerliliği askıya alınanların, Genel Müdürlük internet sayfasında ilan edileceği ve bir yıl sonunda iş güvenliği uzmanının tekrar görev alabilmesi için Bakanlığın onayının alınmasının zorunlu olduğu hüküm altına alınmaktadır. Ayrıca söz konusu onaylı defterin, iş güvenliği uzmanı ile işveren veya işveren vekilince, gerektiğinde işyeri hekimi ile eş zamanlı olarak imzalanacağı ve defterin imzalanmaması veya düzenli tutulmamasından işveren veya işveren vekilinin sorumlu olacağı yönünde de düzenleme yer almaktadır.

bulundurularak bahsi geçen kriterlere uygun yeteri kadar iş güvenliği uzmanının ek olarak görevlendirilmesi gerekmektedir.

Tehlikeli sınıfta yer alan 750 ve daha fazla işçisi olan işyerlerinde her 750 işçi için tam gün çalışacak en az bir iş güvenliği uzmanı, işçi sayısının 750 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan işçi sayısı göz önünde bulundurularak bahsi geçen kriterlere uygun yeteri kadar iş güvenliği uzmanının ek olarak görevlendirilmesi gerekmektedir.

Çok tehlikeli sınıfta yer alan 500 ve daha fazla işçisi olan işyerlerinde her 500 işçi için tam gün çalışacak en az bir iş güvenliği uzmanı, işçi sayısının 500 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan işçi sayısı göz önünde bulundurularak bahsi geçen kriterlere uygun yeteri kadar iş güvenliği uzmanının ek olarak görevlendirilmesi gerekmektedir.

Çok tehlikeli sınıfta 500'ün, tehlikeli sınıfta 750'nin ve az tehlikeli sınıfta 1000'in üzerinde çalışanı olan işletmeler açısından çalışan sayısına göre hesaplanan iş güvenliği uzmanı sayısı bir önceki Yönetmeliğe göre artmıştır.

2.5. İş güvenliği uzmanlarının çalışma süreleri: İş güvenliği uzmanlarının söz konusu Yönetmelikte belirtilen görevlerini yerine getirmeleri için belirlenen süreler şöyledir:

- Az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde; ayda en az 12 saat, buna ilave olarak işçi başına ayda en az 5 dakika,
- Tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde; ayda en az 24 saat, buna ilave olarak işçi başına ayda en az 5 dakika,
- Çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde; ayda en az 36 saat, buna ilave olarak işçi başına ayda en az 10 dakika.

Az tehlikeli sınıfta yer alan 1000 ve daha fazla işçisi olan işyerlerinde ise her 1000 işçi için tam gün çalışacak en az bir iş güvenliği uzmanının görevlendirilmesi, işçi sayısının 1000 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda ise geriye kalan işçi sayısı göz önünde

Getirilen bu düzenleme ile çok tehlikeli sınıfta 500'ün, tehlikeli sınıfta 750'nin ve az tehlikeli sınıfta 1000'in üzerinde çalışanı olan işletmeler açısından çalışan sayısına göre hesaplanan iş güvenliği uzmanı sayısı bir önceki Yönetmeliğe göre artırılmıştır.

Ayrıca, iş güvenliği uzmanlarının sözleşme de belirtilen süre kadar işyerinde hizmet sunacağı, birden fazla işyeri ile kısmi süreli iş sözleşmesi yapıldığı takdirde bu işyerleri arasında yolda geçen sürelerin haftalık kanuni çalışma süresinden düşüleceği de hüküm altına alınmaktadır.

Yönetmeliğin iş güvenliği uzmanlığı eğitim kurumları başlıklı 3. bölümünde ise eğitim kurumu olarak faaliyet göstermek isteyen kurum ve kuruluşlarla ilgili başvuru işlemleri, aranacak şartlar, eğitim kurumlarının yetkilendirilmesi, eğitici kadroları, eğitim programlarına

katılacaklarla ilgili ayrıntılı düzenlemeler yer almaktadır. Bu kısımda dikkat çeken en önemli husus eğitim kurumlarının yeri ve yerleşim planları ile idari bölüm ve dersliklerde aranan şartların ayrıntısıdır!

2.6. İş güvenliği uzmanlarının eğitimleri: Bakanlıkça belirlenecek eğitim programlarının teorik ve uygulamalı olmak üzere iki bölümden oluştuğu, eğitim sürelerinin, teorik kısmının 180 saatten, uygulama kısmının ise 40 saatten ve toplamda 220 saatten az olamayacağı, teorik eğitimin en fazla yarısının uzaktan eğitim ile verilebileceği ile uygulamalı eğitimlerin, iş güvenliği uzmanı bulunan bir işyerinde yapılacağını düzenleyen söz konusu düzenlemede ayrıca, iş güvenliği uzmanlarının, belgelerini aldıkları tarihten itibaren beş yıllık aralıklarla eğitim kurumları tarafından düzenlenecek yenileme eğitimine katılmak zorunda oldukları ve bu eğitimin süresinin otuz saatten az olamayacağı belirtilmektedir.

2.7. Bir üst sınıfta çalışma: Yönetmeliğin yayım tarihi olan 27 Kasım 2010'dan itibaren, C sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip olanların üç yıl süreyle tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde, B sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip olanların dört yıl süreyle çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerinde iş güvenliği uzmanı olarak görevlendirilebilecekleri düzenlenmektedir.

2.8. Mevcut eğitim kurumlarının durumları: Yönetmeliğin yayımından önce işyeri hekimliği ve iş güvenliği uzmanlığı eğitim kurumu yetki belgesi almış olan kurumların, bu Yönetmelikte belirlenen yer ve donanımla ilgili şartları bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay, diğer şartları ise otuz gün içinde yerine getirmesi gerektiği, belirlenen süreler içinde şartları yerine getirmeyen eğitim kurumlarının yetki belgelerinin iptal edileceği düzenlenmektedir. Bu düzenleme önceki Yönetmelik ile Bakanlık İSG Genel Müdürlüğü'nden eğitim kurumu olarak yetki belgesi alan ancak Danıştay'ın kararı nedeniyle eğitimleri durdurulan (Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren şirketlerce kurulan ve işletilen müessese değilse) diğer özel hukuk tüzel kişilerini kapsamamaktadır. Bu kuruluşların (kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve Türk Tica-

ret Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren şirketlerce kurulan ve işletilen müesseseler hariç) önceki yetki belgeleri için yaptıkları tüm çalışmaları yeniden yapmaları gerekecektir.

2.9. Vizesi dolmuş iş güvenliği uzmanlığı belgeleri: Belge alma tarihine göre vize süresi dolmuş olan iş güvenliği uzmanlarının belgelerinin söz konusu Yönetmeliğin yayımı tarihi olan 27 Kasım 2010'dan itibaren altı ay süreyle geçerli olduğu, bu sürenin sonunda yenileme eğitimini tamamlamayanların yetki belgelerinin geçerliliğinin ise söz konusu eğitimi alana kadar askıya alınacağı düzenlenmektedir. Bu durum yukarıda da açıklandığı gibi İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği'nde yer alan hükümle çelişmektedir.

2.10. Eğitimi tamamlayanlar: 15.8.2009 tarihli ve 27320 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik kapsamında yetkilendirilmiş eğitim kurumlarınca düzenlenen iş güvenliği uzmanlığı eğitim programlarını tamamlayanların yeni Yönetmelik kapsamında yer alan iş güvenliği uzmanlığı eğitimlerini tamamlamış sayılacakları ve düzenlenecek sınavlara katılmaya hak kazanacakları hüküm altına alınmaktadır. Bu düzenleme ile önceki Yönetmelik kapsamında eğitimlerini MEV ve diğer kuruluşlarda tamamlayanların bu eğitimleri geçerli sayılarak sınava katılabilmelerine imkan sağlanmaktadır.

3. İşyeri Hekimlerinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik

4857 sayılı İş Kanunu kapsamında yer alan ve devamlı olarak en az elli işçi çalıştırılan işyerleri ile toplum sağlığı merkezlerini ve eğitim kurumlarını kapsayan söz konusu Yönetmelik ile iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde görevli işyeri hekimlerinin nitelikleri, eğitimleri, belgelendirilmeleri, görev, yetki ve sorumlulukları ile işyeri hekimliği hizmeti verecek toplum sağlığı merkezlerinin yetkilendirilmesi ve çalışma usul ve esasları düzenlenmektedir.

Yönetmelik ile diğer sağlık personeli, eğitimcilerin eğitimi belgesi, eğitim kurumu, işyeri sağlık ve güvenlik birimi, ortak sağlık ve güvenlik

birimi, işyeri hekimi, sorumlu müdür ve toplum sağlığı merkezi tanımları getirilmektedir. Diğer iki Yönetmelik'te bulunan tanımlardan farklı olarak getirilen tanım olan toplum sağlığı merkezi (TSM) ibaresinin, işyeri hekimliği hizmeti vermek üzere yetkilendirilen Sağlık Bakanlığına bağlı merkezler olduğu açıklanmaktadır.

3.1. Toplum sağlığı merkezinin nitelikleri: TSM'lerde işyeri hekimliği hizmeti sunulabilmesi için; en az bir işyeri hekimi ve en az bir diğer sağlık personeli görevlendirilmesi zorunlu kılınmaktadır. Ayrıca TSM'ler, işyeri hekimliği hizmetini, işyerinin tehlike sınıfı, sektörü ve işçi sayısına göre belirlenen sürelerden az olmamak kaydı ile yürüteceklerdir. Bunun yanı sıra işyeri hekimliği hizmetinin etkin yürütülmesi amacıyla, hizmet sunulan işyerine, aynı işyeri hekiminin ve diğer sağlık personelinin hizmet vermesi esası getirilmektedir.

Hemşire, sağlık memuru, acil tıp teknisyeni veya çevre sağlık teknisyeni olarak tanımlanan diğer sağlık personelinin görevleri ise,

- İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin planlanması, değerlendirilmesi, izlenmesi ve yönlendirilmesinde işyeri hekiminin talimatları doğrultusunda çalışmak, veri toplamak ve gerekli kayıtları tutmak,

- İşçilerin sağlık ve çalışma öykülerini işe giriş/periodyk muayene formuna yazmak ve işyeri hekimi tarafından yapılan fizik muayene sırasında hekime yardımcı olmak,

- İlk yardım hizmetlerinin organizasyonu ve yürütümünde işyeri hekimi ile birlikte çalışmak ve

- işçilerin sağlık eğitiminde görev almak olarak düzenlenmektedir.

3.2. Toplum sağlığı merkezlerinin görev, yetki ve sorumlulukları: TSM'ler, işyerlerinde sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak amacıyla; işçilerin sağlığını korumak ve geliştirmek için işçilere verilecek sağlık gözetiminden; işyerinde sağlık ve güvenlik risklerine karşı yürütülecek koruyucu, önleyici ve düzeltici faaliyetleri kapsayan çalışma ortamı gözetimine katkı verilmesinden; işçilerin iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ve bilgilendirilmelerinden; işyerinde kaza, yangın, doğal afet ve bunun gibi acil müdahale gerektiren durumların belir-

lenmesi, acil durum planının hazırlanması, ilk yardım ve acil müdahale bakımından yapılması gereken uygulamaların organizasyonu ve ilgili diğer birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmasından; çalışma ortamının gözetimine ve işçilerin sağlık gözetimine ait bütün bilgilerin kayıt altına alınmasından; işçilerin yaptıkları işler, işyerinde yapılan risk değerlendirme sonuçları ve maruziyet bilgileri ile işe giriş muayeneleri, periyodik sağlık muayeneleri sonuçları ve iş kazaları ile meslek hastalıkları kayıtlarının, işyerindeki kişisel sağlık dosyalarında gizlilik ilkesine uyularak saklanması ile ilgili hususlarda işyeri hekimliği hizmetleriyle sınırlı olmak üzere sorumlu tutulmaktadır.

3.3. Görevlendirme belgesi ve sözleşme: TSM'lerden işyeri hekimliği hizmeti alınması durumunda il sağlık müdürlüğü ile işveren arasında sözleşme imzalanması ve TSM'lerde çalışan işyeri hekimi için üç nüsha olarak görevlendirme belgesinin düzenlenmesi gerekmektedir. Nüshalardan birinin işverende, birinin TSM'de kalması ve diğer nüshanın da bildirimle ilgili diğer kanunlardan doğan yükümlülükler saklı kalmak kaydıyla beş işgünü içinde TSM'lerce Bakanlığa gönderilmesi gerekmektedir. Sözleşmeler, Yönetmeliğin ekinde yer alan örneklere uygun olarak düzenlenecektir. Elektronik ortamda gönderilen sözleşme veya görevlendirme belgelerin üç işgünü içinde, diğerlerinin de en geç on beş işgünü içinde Bakanlıkça onaylanması esası getirilmektedir. Sözleşme veya görevlendirilmeleri onaylanmayan işyeri hekimlerinin bu Yönetmelikte belirtilen görevlerini yapamayacakları ve söz konusu sözleşmelerin feshi halinde, durumun hizmet alan tarafından beş işgünü içinde Bakanlığa bildirilmesi düzenlenmektedir.

3.4. İşbirliği ve koordinasyon: TSM'ler işverenle, işyeri bünyesindeki bütün bölüm çalışanlarıyla, bulunması halinde iş sağlığı ve güvenliği işçi temsilcisiyle, iş sağlığı ve güvenliği kuruluyla işbirliği içinde çalışacaklardır. İşyeri hekimliği hizmetinin TSM'lerden alınması durumunda ise, iş güvenliği uzmanlığı hizmeti için İSGB veya OSGB ile TSM arasında koordinasyonun işveren tarafından sağlanması gerekmektedir.

İşyeri hekimliği belgesi:

- İşyeri hekimliği eğitim programını tamamlayan ve eğitim sonunda Bakanlıkça yapılacak veya yaptırılacak sınavda başarılı olan hekimlere,

- İş sağlığı ve güvenliği alanında en az beş yıl teftiş yapmış olan hekim iş müfettişleri, iş sağlığı bilim uzmanı hekimler, iş sağlığı bilim doktoru ile Bakanlık ve bağlı birimlerinde iş sağlığı ve güvenliği alanında en az beş yıl fiilen çalışmış hekimlerden Bakanlıkça yapılacak veya yaptırılacak sınavda başarılı olanlara,

- İş ve meslek hastalıkları ya da işyeri hekimliği yan dal uzmanları ile uzmanlık eğitimi süresince iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili en az 150 saat teorik ve uygulamalı eğitim alan halk sağlığı uzmanlarına istekleri halinde,

Bakanlıkça verileceği hüküm altına alınmaktadır.

Ayrıca, yurtdışından alınan ve yeterlilikleri Bakanlıkça onaylanmış işyeri hekimliği belgesi veya eşdeğer belgeye sahip olan hekimlerden sınava katılarak (Sadece bir kez doğrudan sınava girme hakkı tanınmaktadır.) başarılı olanlara da işyeri hekimliği belgesi Bakanlıkça düzenlenecektir.

3.5. İşyeri hekimlerinin yetkileri: İşyeri hekimlerine işyeri bina ve eklentilerinde, çalışma metot ve şekillerinde veya iş ekipmanında işçiler açısından yakın ve hayati tehlike oluşturan bir husus tespit ettiğinde işverene bildirmek, gerekli tedbirler işveren tarafından alınmadığı takdirde durumu Bakanlığa rapor etmek yetkisi verilmektedir. Bunun yanı sıra, tam süreli iş sözleşmesi ile görevlendirilen işyeri hekimlerine çalıştıkları işyeri ile ilgili mesleki gelişmelerini sağlamaya yönelik eğitim, seminer ve panel gibi organizasyonlara katılma hakkı verilmiş ve bu gibi organizasyonlarda geçen sürelerden bir yıl içerisinde toplam beş işgünü kadarının çalışma süresinden sayılacağı ve bu süreler sebebiyle işyeri hekiminin ücretinden herhangi bir kesinti yapılamayacağına dair düzenleme getirilmiştir.

3.6. İşyeri hekimlerinin yükümlülükleri: İşyeri hekimlerine, görevlendirildiği işyerinde yapılan çalışmalara ilişkin tespit ve tavsiyelerini onaylı deftere yazmak ve bulunması halinde ve gerektiği durumlarda iş güvenliği uzmanı

ile birlikte eş zamanlı imzalamak ve suretlerini saklamak zorunluluğu getirilmektedir. İşyerinde yapılan denetimlerde, işyeri hekiminin bu zorunluluğu yerine getirmediğinin tespiti halinde; işyeri hekiminin Bakanlıkça yazılı olarak uyarılacağı, uyarı gerektiren durumun tekrarı halinde ise işyeri hekimi belgesinin geçerliliğinin bir yıl süreyle askıya alınacağı, belgesinin geçerliliği askıya alınanların Genel Müdürlük internet sayfasında ilân edileceği ve bir yılın sonunda işyeri hekiminin tekrar görev alabilmesi için Bakanlık onayının alınmasının zorunlu olduğu hükme bağlanmaktadır.

3.7. İşyeri hekimlerinin çalışma süreleri: İşyeri hekimlerinin çalışma süreleri;

- Az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerine; sağlık gözetimi için ayda en az 10 saat, buna ilave olarak işe giriş ve periyodik muayeneleri ile eğitim için işçi başına yılda en az 20 dakika,

- Tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerine; sağlık gözetimi için ayda en az 15 saat, buna ilave olarak işe giriş ve periyodik muayeneleri ile eğitim için işçi başına yılda en az 25 dakika ve

- Çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerine; sağlık gözetimi için ayda en az 20 saat, buna ilave olarak işe giriş ve periyodik muayeneleri ile eğitim için işçi başına yılda en az 30 dakika olarak belirlenmektedir.

Az tehlikeli sınıfta yer alan 1000 ve daha fazla işçisi olan işyerlerinde her 1000 işçi için tam gün çalışacak en az bir işyeri hekimi görevlendirilmesi gerekmektedir. İşçi sayısının 1000 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan işçi sayısı göz önünde bulundurulurken bahsi geçen kriterlere uygun yeteri kadar işyeri hekiminin eklenmesi hususu getirilmiştir.

Tehlikeli sınıfta yer alan 750 ve daha fazla işçisi olan işyerlerinde her 750 işçi için tam gün çalışacak en az bir işyeri hekimi görevlendirilmesinin gerektiği, işçi sayısının 750 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda ise geriye kalan işçi sayısının göz önünde bulundurulurken ilgili kriterlere uygun yeteri kadar işyeri hekimi eklenmesi gerekecektir.

Çok tehlikeli sınıfta yer alan 500 ve daha fazla işçisi olan işyerlerinde her 500 işçi için tam gün çalışacak en az bir işyeri hekimi görevlendirilmesinin gerektiği, işçi sayısının 500 sayısının

tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan işçi sayısının göz önünde bulundurularak ilgili kriterlere uygun yeteri kadar işyeri hekiminin eklenmesi hususu düzenlenmektedir.

Getirilen bu düzenleme ile çok tehlikeli sınıfta 500'ün, tehlikeli sınıfta 750'nin ve az tehlikeli sınıfta 1000'in üzerinde çalışanı olan işletmeler açısından çalışan sayısına göre hesaplanan işyeri hekimi sayısı bir önceki Yönetmeliğe göre artırılmıştır.

3.8. İşyeri hekimlerinin eğitimleri: Bakanlıkça belirlenecek eğitim programlarının daha önce olduğu gibi teorik ve uygulamalı olmak üzere iki bölümden oluşması ve teorik kısmın 180 saatten, uygulama kısmının ise 40 saatten ve toplamda 220 saatten az olamayacağı düzenlenmektedir. Ayrıca teorik eğitimin en fazla yarısının uzaktan eğitim ile verilebileceği ve uygulamalı eğitimlerin de işyeri hekimi bulunan bir işyerinde yapılması esası getirilmektedir.

İşyeri hekimlerine belgelerini aldıkları tarihten itibaren beş yıllık aralıklarla eğitim kurumları tarafından düzenlenecek ve 30 saatten az olmayacak bilgi yenileme eğitimine katılma zorunluluğu getirilmektedir. İşyeri hekimlerinin yenileme eğitimine katılmamaları veya bu eğitimi tamamlamamaları halinde ise söz konusu eğitimi tamamlamalarına kadar yetki belgelerinin geçerliliğinin askıya alınacağı düzenlenmektedir.

3.9. Mevcut işyeri hekimliği yapanların durumu: 18 Mayıs 2006 ile 15 Ağustos 2009 tarihleri arasında, işyeri hekimliği hizmeti sunmak üzere geçerli işyeri hekimliği belgesine sahip olmayan hekimlerin arasından işyerlerinde hekim görevlendiren işverenlerin bu hekimlerin hâlen kendi işyerinde çalışıyor olması ve Bakanlık internet sayfasında ilan edilmiş olan bildirim formunun kullanılarak 27 Ocak 2010 tarihine kadar Bakanlığa yazılı bildirimde bulunmaları şartıyla, bir yıl süreyle daha işyeri hekimliği hizmetlerini bu personel marifetiyle yürütebilecekleri düzenlenmektedir. İki ayın dolmasından sonra yapılacak bildirimlerin ise geçerli sayılmayacağı ve yapılan bildirimlerin geçerliliğinde Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarının esas alınacağı hususu belirlenmiştir.

3.10. Vizesi dolmuş işyeri hekimlerinin durumları: Belge alma tarihine göre vize süresi

dolmuş olan işyeri hekimlerinin belgeleri bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren altı ay süreyle geçerli kılınmaktadır. Bu sürenin sonunda yenileme eğitimini tamamlamayanların yetki belgelerinin geçerliliğinin ise söz konusu eğitimi alana kadar askıya alınacağı belirtilmektedir.

3.11. Eğitimi tamamlayanlar: İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik kapsamında yetkilendirilmiş eğitim kurumlarınca düzenlenen işyeri hekimliği eğitim programlarını tamamlayanların bu Yönetmelik kapsamında yer alan işyeri hekimliği eğitimlerini tamamlamış sayıldıkları ve düzenlenecek sınavlara katılmaya hak kazandıkları da Yönetmelik ile belirlenmektedir.

4. Sonuç

Bilindiği üzere iş sağlığı ve güvenliği konusundaki mevzuat uzun bir dönemden sonra ilk olarak 4857 sayılı İş Kanunu'nun kabulü ile değişmiş ve konuyla ilgili yönetmelikler Aralık 2003 tarihinde yayımlanmıştır. O tarihten bu yana geçen 7 yılı aşkın zaman süresince açılan davalarla iptal edilen, yürütmesi durdurulan ve sürekli değişen mevzuat nedeniyle iş sağlığı ve güvenliği alanında çok sık aralıklarla belirsizlik hüküm sürmüştür. İş sağlığı ve güvenliği alanı dışında bu kadar sık değişiklik yapılan başkaca bir alan bulunmadığını söylemek sanırım yanlış olmayacaktır.

Bu doğrultuda çalışma yaşamının en hassas konularından biri olan iş sağlığı ve güvenliği alanında, 27 Kasım 2010 tarihinde yayımlanan ve bu yazıda ayrıntılarıyla açıklanmaya çalışılan üç yönetmelikle ilgili olarak öncelikle yapılması gereken birbiriyle çelişen hükümlerinin bir an önce giderilmesidir. Bu çelişkilerin oluşmasında ve son dönemde yaşanan sıkıntıların ortaya çıkmasında sosyal tarafların görüşlerinin dikkate alınmaması önem arz etmektedir. Bu nedenle Hükümetten ve yasa koyucudan beklenen, çalışma yaşamının tüm alanları ile ilgili yapılan ve yapılacak olan mevzuat çalışmalarında bu noktanın göz önünde tutulmasıdır.